

SIMPOZIJI, DELAVNICE

SLOVENSKO SOCIOLOŠKO SREČANJE

V Kopru je med 19. in 21. oktobrom 2023 potekalo slovensko sociološko srečanje. Naslov letošnjega srečanja je bil *Dolgoživa družba – posledice in izzivi*. Na njem so organizirali srečanja sekcij sociološkega društva ter številne okrogle mize. Osrednji del sta bili plenarna okrogla miza z naslovom *Staranje prebivalstva in dolgotrajna oskrba: družbeni premik v potrebah po oskrbi ter plenarno predavanje profesorice Sandre Torres iz švedske Univerze Uppsala o civilnem udejstvovanju v poznejših letih ter potencialu starajočih se družb ob hkratnem širjenju sociološke domišljije*. Organizatorji srečanja so poudarili vlogo sociologije pri analizi in reševanju izzivov, ki jih prinaša dolgoživa družba – od njenih vplivov na ekonomijo, družinsko dinamiko, socialno in zdravstveno varstvo, trg delovne sile in na preostale sfere našega življenja. Pomemben dejavnik povezan s preходом v dolgoživo družbo je tudi razvoj sodobne tehnologije, pri čemur so na srečanju poudarili predvsem razvoj umetne inteligence ter opozorili na nova družbena tveganja, ki jih ta prinaša.

V sekciji za proučevanje družbene blaginje so predstavili različne teme povezane z družbenimi neenakostmi, delovnimi razmerami in blaginjo na trgu dela ter neformalno oskrbo starih ljudi in vlogo države blaginje pri skrbi zanje. Sekcija za sociologijo časa je obravnavala teme

povezane s starizmom, starosti prijazno univerzo, dotaknili so se tudi zakona o dolgotrajni oskrbi ter pokojninskega zavarovanja v obdobju socializma. V okviru sekcije za okoljsko in prostorsko sociologijo so dolgoživo družbo proučevali z vidika prostora. Predstavljena je bila ideja o ustanovitvi gerontološkega centra v Ajdovščini, ki bi na enem mestu združeval vse ponudnike dolgotrajne oskrbe. V sekciji za ekonomijo in družbo so bile obravnavane teme digitalizacija, prekarizacija dela in nove oblike dela. Kapitalizem, neoliberalizem in protestna gibanja so bile predstavljene teme v sekciji za sociologijo politike in družbe. V okviru sekcije za medkulturne študije so bile teme povezane s staranjem etničnih manjšin, medtem ko so se v okviru sekcije za socialno delo osredotočili na demenco, predvsem na pomen okolja in lokalnih skupnosti za podporo osebam z demenco. Sekcija za študije vsakdanjega življenja je obravnavala dolgoživost kot dejavnik odločanja o darovanju organov po smrti. V okviru sekcije spol in družba so obravnavali vlogo spola, spolnih razlik in metodološki pristop kombiniranja dnevnikov in intervjujev v kvalitativnem raziskovanju.

Kot že omenjeno je bil osrednji del prvega dneva sociološkega srečanja okrogla miza *Staranje prebivalstva in dolgotrajna oskrba – družbeni premik v potrebah po oskrbi*, ki so se je udeležili Simon Maljevac, minister za solidarno prihodnost;

Tilen Božič, nekdanji državni sekretar na ministrstvu za finance; Lidija Jerkič, predsednica Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, in Vanda Hlaj, koordinatorka programa Starejši za starejše. Okroglo mizo je povezoval sociolog Otto Gerdina.

Sodelujoči so poudarili kompleksnost izzivov, s katerimi se sooča slovenski sistem dolgotrajne oskrbe. Lidija Jerkič je izpostavila, da se v praksi pogosto zgodi, da stari ljudje in njihovi svojci zaradi nedostopnosti javnih storitev dolgotrajne oskrbe najemajo zasebne ponudnike, ki pa so precej dražji kot javne storitve. Opozorila je tudi na to, da ima oskrba ženski obraz ter da bomo morali biti pri uvajanju novega zakona pozorni na položaj žensk na trgu dela, saj obstaja verjetnost, da se bo zaradi uvedbe možnosti zaposlitve oskrbovalca družinskega člana trg delovne sile nekoliko spremenil. Jerkič je namreč prepričana, da se bodo za tovrstno zaposlitev odločale večinoma ženske, kar ima lahko negativen vpliv na povratek na trg dela in njihovo finančno situacijo v starosti. Opozorila je, da oskrbovalcem družinskega člana sicer pripada nadomestilo v višini 1,2-kratnika minimalne plače in pravica do dopusta (in nadomestne oskrbe v času dopusta), a večinoma ne gre za osem, temveč štiriindvajset urni delovnik sedem dni na teden. Zato bo ključno pozornost namenjati tako starejšim kot tudi njihovim oskrbovalcem.

Vanda Hlaj, koordinatorka projekta Starejši za starejše iz Zveze društev upokojencev Slovenije je predstavila projekt medsebojne pomoči mlajših upokojencev starejšim upokojencem, da bi lahko čim

dlje ostali v domači oskrbi. Omenila je tudi izzive na ravni lokalnih blaginjskih sistemov, kjer prihaja do velikih razlik v dostopnosti javnih storitev dolgotrajne oskrbe in v katerih prostovoljci odigrajo ključno vlogo. Projekt Starejši za starejše temelji na prostovoljstvu, vendar se v zadnjem času srečujejo s številnimi izzivi; prostovoljcev je vse manj, potrebe po storitvah, ki so jih zagotavljali, pa so vse večje.

Tilen Božič se je dotaknil financiranja novega Zakona o dolgotrajni oskrbi in opozoril na možnost pomanjkanja sredstev za izvajanje zakona, predvsem zaradi številnih kriz, ki smo jim priča v zadnjih letih (vojna v Ukrajini, podnebna kriza). Dejstvo je, da projekcije staranja prebivalstva napovedujejo velik porast števila starejših od 65 let v naslednjih tridesetih letih, vendar pa ne gre za nenaden dogodek kot je npr. vojna, zato se problem staranja prebivalstva pogosto odlaga in ne rešuje tako kot je treba. A Božič pravi, da ko bo prišlo do krize, bo denar tako ali drugače potrebno nekje najti.

Simon Maljevac je izpostavil ključen problem, ki se ga na ministrstvu zavedajo in pripravljajo rešitve zanj, kadrovska stiska v socialnovarstvenih zavodih. Značilna ni le za Slovenijo, pač pa se z njo srečujejo v večini evropskih držav. Maljevac je predstavil nabor ukrepov, ki so jih na Ministrstvu za solidarno prihodnost oblikovali za izboljšanje delovnih razmer v socialnovarstvenih zavodih. Ti ukrepi vključujejo: ustrezno plačilo, financiranje pridobitve nacionalnih poklicnih kvalifikacij, sofinanciranje kadrovskih štipendij,

ureditev prostovoljstva (na vsakem zavodu zaposliti osebo, ki bi bila posebej zaposlena za prostovoljstvo oz. za izvajanje mehkih vsebin, druženj, branj, ipd.), uvajanje tehnologij za izboljšanje delovnih razmer zaposlenih v socialnem varstvu, vzpostavitev informacijske pisarne za zaposlitev tujcev. Minister je opozoril tudi na to, da se struktura dela v socialno varstvenih zavodih zelo spreminja, da so potrebe starih ljudi po oskrbi drugačne (kompleksnejše) ter da se bodo morali v prihodnje pogovarjati tudi o spremembah normativov in standardov.

Nov Zakon o dolgotrajni oskrbi sicer prinaša številne novosti, a njegova uspešna implementacija bo zahtevala celovit pristop, ki bo reševal izzive financiranja, kadrovske potreb ter obenem omogočil dostop do ustreznih storitev. Za zagotovitev kakovostne dolgotrajne oskrbe za vse prebivalce Slovenije je potrebno sodelovanje med državo, lokalnimi oblastmi in civilno družbo.

Pomen in vlogo civilne družbe, predvsem mlajših upokojencev, je v svojem

plenarnem predavanju izpostavila tudi profesorica Sandra Torres s švedske Univerze Uppsala. Predstavila je rezultate raziskave o civilnem udejstvovanju starejših, ki jo je izvedla na podatkih iz raziskave SHARE. Rezultati so pokazali, da so socio-strukturni resursi in socialni kapital pri starejših odraslih pozitivno povezani s prostovoljstvom in sodelovanjem v političnih organizacijah. Poudarila je, da si starejši želijo prispevati k družbi, se prostovoljno udejstvovati in sodelovati v političnih organizacijah, vendar pa je na nas ter predvsem na lokalni skupnosti, da ustvarimo razmere, da bodo lahko uspešno participirali v družbi.

Slovensko sociološko srečanje je odprlo številna pomembna vprašanja povezana z dolgoživo družbo, pri čemur je bil velik poudarek na vlogi skupnosti pri naslavljanju potreb starih ljudi in predvsem na potrebi po oblikovanju nove družbene pogodbe, ki ne bi temeljila na individualnosti, temveč na sodelovanju med različnimi generacijami.

Tjaša Potočnik